

го інвентаризація і обобщення різних описань вербальних метаязыкових категорій, і наложення їх на сложившіся описательні представлення, які використовуються в образотворчому просторі.

Наконець, прорабатуються варіанти створення інформаційної бази і на її основі моделі некоего синтетического комунікативного інвентаря – аналога звичайних словарів. В такому «інвентарі» завдяки використанню комп'ютерних технологій вербальним об'єктам сопоставлялись би графічні, кольорові, композиційні і т.п. об'єкти, при необхідності анімовані. Адаптований варіант «інвентаря» міг би використовуватися на різних етапах виховання і навчання, включаючи і найраніший. Тут виявиться доречним досвід побудови продуктів так званої дигітальної літератури, де разом працюють вербальний текст, анімація і інші мультимедійні технології.

Список використаних джерел

1. Асмолов А. За порогом раціональності: лінгвоцентризм і парадокси невербальної комунікації / А. Асмолов, Е. Фейзенберг // www.ashtray.ru/main/texts/asmolov.htm
2. Бодянов А. А. Текстология: Всеобщая организационная наука. В 2-х книгах / А. А. Бодянов. — М.: Изд-во «Экономика», 1989.
3. Боумен У. Графическое представление информации / У. Боумен; [пер. с англ.]. М.: Изд-во «Мир», 1971. — 228 с.
4. Бугаева Н. И. Схематические изображения и художественные образы архитектурной графики XVI века. [Электронный ресурс] // Н. И. Бугаева // Архитектурная графика: известия вузов. — 2009. — №3(27). — Режим доступа: http://arxiviz.ru/numbers/2009_3/таб
5. Гельб И. Е. Опыт изучения письма (основы грамматики) / И. Е. Гельб; [пер. с англ.]. — М.: Радуга, 1982. — 368 с.
6. Ильенков Э. В. Соображения по вопросу об отношении мышления и языка (речи) / Э. В. Ильенков. — Вопросы философии, 1977. — № 6. — С. 92-96.
7. Имшицкая И. Креатив в рекламе. Образ как средство визуальной коммуникации / И. Имшицкая. — М.: РИП-холдинг, 2004. — (Серия «Академия рекламы») [<http://evartist.narod.ru/text11/54.htm>]
8. Карпович В. П. Применение логики в филологии и языкознании / В. Н. Карпович, А. Л. Блинов // Известия Сибирского отделения Академии наук СССР. — 1980. — вып.3. — № 11. — С. 109-115.
9. Мордань В. И. Артфактное общение в системах специальной коммуникации / В. И. Мордань // Системы специальной коммуникации в современном русском языке: [сб. науч. тр.]. — Днепропетровск: ДГУ, 1990. — С. 43 — 47.
10. Мордань В. И. К вопросу о природе заимствования, отбора и закрепления в обиходе различных коммуникативных единиц / В. И. Мордань // Лексико-грамматичні інновації в сучасних слов'янських мовах. [мат. Всеукр. наук. конф.]. — Дніпропетровськ: Вид. ПБП «Економіка», 2003. — С. 96-100.
11. Соболевский И. А. Кинетическая речь на производстве / И. А. Соболевский // Семантика пространства и пространство семиотики: [труды по знаковым системам]. — Тарту, 1986. — Т. XIX.

Омельницька Є.С.
Криворізький державний
педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ДИЗАЙНЕРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. У статті розглядаються основні проблеми і завдання в галузі розробки дизайнерської освіти та формування проектного мислення у студентів-дизайнерів.

Ключові слова: дизайн, проектне мислення, дизайнерська освіта.

Анотація. В статті розглядаються головні проблеми та задачі в області розвитку ведених напрямків розвитку дизайнерського образования, а також формування проєктного мислення у студентів-дизайнерів.

Ключові слова: дизайн, проєктивне мислення, дизайнерське образование.

Annotation. The basic problems and tasks of designer education's development and forming of project thought for students-designers are examined in the article.

Keywords: design, project thought, designer education.

Постановка проблеми. Соціальні та економічні зміни в українському суспільстві, інтеграція української освітньої системи в світову диктує необхідність у підготовці конкурентоспроможних спеціалістів – випускників вузів, – здатних до самостійної професійної діяльності, адаптації до мінливих умов, володіючих сформованим професійним мисленням.

Однак, існуюча сьогодні система професійної дизайнерської освіти ще проходить стадію формування у зв'язку з тим, що дизайн, як професійна діяльність, з'явився у нашій країні порівняно нещодавно. Існуючі на даному етапі кількість та якість професійних дизайнерів не можуть задовольнити наявну в суспільстві портебу у даному виді послуг, а професійна дизайн-освіта тільки починає розвиватися, спираючись в основному на досвід радянських конструкторських бюро, факультетів технічної естетики, досвід західних колег та експеримент.

Осмислення дизайну як нового виду проєктно-художньої діяльності людини ставить перед викладачами вузів нові задачі і спонукає до пошуку більш ефективних способів професійної підготовки майбутніх фахівців. Таким чином, у вирішенні цього питання у вузі залишається завдання формування творчої мислячої і дієвої особистості студента.

У даному контексті особливе значення набуває вивчення проєктного мислення як основного виду психічної діяльності майбутнього дизайнера. Формування та розвиток проєктного мислення стає основним завданням студентів-дизайнерів на етапі навчання, що відповідає сучасним вимогам, які пред'являються до професіоналів цієї сфери діяльності.

Аналіз досліджень та публікацій. Вивчення місця і ролі проєктного мислення в системі художньої освіти знайшло відображення в теоріях проєктної діяльності (В.Гропіус, А.Хофман, Л.Безмоздін, В.Сидоренко та ін.). Теоретичний аналіз робіт привів до висновку, що виявлення методів і засобів проєктних форм учіння базується на практиці творчої проєктної діяльності, побудованій на принципах інтеграції і взаємодії мистецтв (И.В.Роберт, В.Ф.Максимович та ін.). Водночас залишається недостатньо дослідженим процес формування проєктного мислення стосовно професійної підготовки студентів-дизайнерів у вузі. У зв'язку з цим на сьогодні є необхідним пошук нових моделей, педагогічних умов і методик даного процесу.

Мета роботи - з'ясувати зміст поняття «проєктне мислення студента-дизайнера», проаналізувати стан проблеми формування проєктного мислення у педагогічній науці та практиці вузу.

Отримані результати. Проектне мислення студентів-дизайнерів – особлива форма психічної діяльності людини, що об'єднує в собі різні види розумових операцій, направлених на формування проектного задуму, розробку оптимальних рішень проектних творчих задач, вибір матеріалів і засобів відображення та візуалізації, планування творчого процесу професійної діяльності з урахуванням специфіки проектної ситуації [2, с.10].

Говорячи про проектне мислення, не можна його віднести до вузької спеціалізованої форми мислення. З нашої точки зору, специфіка проектного мислення дизайнера полягає в тому, що в процесі проектування бере участь його наочно-дійове, наочно-образне і абстрактно-логічне мислення. В основі проектного мислення лежить творче (креативне) мислення, яке направлене на створення нового, раніше не створеного.

Структура проектного мислення складна та включає наступні елементи:

- Синтез внутрішнього, сокровенного, імманентно властивий творцю, і зовнішнього, що дається культурою. Перше відоме лише самому дизайнеру, друге може бути досліджено мистецтвознавцями. Важливий ступінь усвідомлення мотивів, образів, алгоритмів дій, що засвідчує професійну самосвідомість і можливість їх використання у випадку необхідності, або ж розробки нових мотивів і алгоритмів на випадок недостатності вже існуючих.

- Єдність новаторського і репродуктивного, процентне відношення яких змінюється у різноманітних проектах. Перевага інноваційного у самій формі неминує викличе її відторгнення від аудиторії, особливо середнього віку, оскільки людина загалом негативно сприймає абсолютне нове, невідоме, те, що потребує великих психічних зусиль по його освоєнню. Домінування репродуктивного обернеться каноном, що передбачає мінімальну новизну, яка не завжди потрібна в сучасній соціокультурній ситуації.

- Синтез уяви та абстрактного мислення, уяви та розуму, інтуїтивного та дискурсивного.

- Здатність прогнозування (антипація), що передбачає «зростання» майбутнього з сучасного, а не безгрунтовне фантазування. Саме тому дещо може бути названо «проектом», тільки якщо передбачає можливість його існування. І, навпаки, нездійсненна ідея повністю не відповідає змісту поняття «проект».

- Консистенція найрізноманітніших знань: від знань властивостей матеріалу чи технології, до методів дослідження аудиторії споживання.

- Ігровий момент, який зближує проектну діяльність з естетичною, що особливо важливо для дизайну як естетичного формотворення.

- Єдність відображення та перетворення дійсності.

- Єдність свідомого і несвідомого, або підсвідомого – в першу чергу, архетипів та стереотипів [4, с.112].

Проектне мислення – одне з найбільш складних видів мислення. Воно виступає передумовою та елементом діяльності дизайнера. Історично та

генетично воно виникає не одразу, а формується в процесі тривалого цілеспрямованого впливу педагога на особистість учня.

Професійна підготовка спеціалістів із дизайну у вузах відносно новий, але перспективний напрям вищої освіти в сучасному суспільстві. Розглянувши навчання вищого учбового закладу, можна виділити такий комплекс організаційно-педагогічних умов, що забезпечують вирішення даної проблеми [5, с. 14]:

- 1) застосування учбово-професійних проблемних завдань, спрямованих на відпрацювання різних видів проектного мислення;
- 2) забезпечення принципу наступності в проектній діяльності студентів;
- 3) створення проектно-художнього творчого середовища на основі діалогічної взаємодії суб'єктів навчального процесу.

Введення першої педагогічної умови пояснюється тим, що в основі проблемного навчання лежить спосіб організації діяльності студентів, заснований на одержанні нових знань за допомогою розв'язання теоретичних і практичних проблем, що забезпечують ефективний розвиток пізнавальної самостійності й активне входження в проектну діяльність.

Термін «учбові професійні завдання» у науковій літературі визначається як різноманітні по змісту та об'єму види самостійної учбової роботи, що виконується за вказівкою викладача. Учбово-професійні завдання є проблемними, якщо мета діяльності реалізується при частковому або повному незнанні способу її досягнення і передбачає удосконалення старого або створення нового технологічного процесу [6, с. 237].

У залежності від умов дані завдання в процесі професійної підготовки студента-дизайнера можуть бути направлені на розвиток певних розумових операцій і відпрацювання різних видів мислення: наочно-дійового, наочно-образного, абстрактно-логічного, теоретичного, аналітичного та ін.

Аналіз проектної ситуації дозволяє студентам більш повно і глибоко усвідомити проектні проблеми. Крім того, для найбільш ефективного виконання проблемних завдань, студент-дизайнер повинні усвідомлено і обґрунтовано користуватися спеціальними проектними засобами (інформаційні, художньо-ремісничі і технічні).

Окрім завдань, направлених на засвоєння пропедевтичних принципів об'ємно-просторової композиції (таких як виявлення різних видів домінант, композиції на тему пропорційності і відчуття масштабу, відкриті, закриті та замкнуті композиції, ритм та ін.), студентам пропонувалися завдання на передачу емоційного стану (композиції на теми «стійкість – нестійкість», «важке – легке», «конструктив – безформність» та ін.). Виконання цих завдань дозволило студентам адекватніше підходити до аналізу морфології об'єктів середовища, зрозуміти принцип архітектоніки, побачити зв'язок між конструкцією та зовнішньою формою об'єктів [7, с. 67].

Учбово-професійна діяльність студентів направлена на розвиток різних видів мислення за допомогою виконання художньо-стилістичних, візу-

ально-образних, емоційно-змістовних, конструктивно-технічних, технологічних та інших завдань. Викладання у вузі спрямоване не відокремлювати загальнохудожню підготовку від кола дисциплін, що розбудовують дизайнерське мислення, а підпорядкувати живопис і малюнок проектуванню. Це відбувається саме собою завдяки виконанню студентами завдань, що передбачають встановлення конкретних зв'язків між образотворчим мистецтвом і проектуванням. У результаті студенти ще на початкових стадіях навчання, виконуючи найпростіші проектні завдання, починають активно застосовувати навички, отримані на заняттях із малюнку і живопису. Такий синтез образотворчої грамоти й основ проектування спрямований на одночасне оволодіння культурою проектної графіки й на розвиток проектного мислення, на те, щоб учні з самого початку могли вільно й інформативно емко виражати свої думки, використовуючи найрізноманітніші образотворчі засоби. Дуже важливо й те, що в такий спосіб у рамках викладання дизайну реалізується колосальний виховний потенціал, закладений в образотворчому мистецтві. Уся справа в тому, що дизайн починається там, де проект містить у собі хоча б якийсь відсоток естетики, якщо її немає – немає дизайну, тому що дизайн спрямований на максимально повне задоволення потреб людини, серед яких є одна, що принципово відрізняє людей від інших представників тваринного світу, – постійне прагнення до прекрасного.

Уведення другої педагогічної умови пов'язано з тим, що наступність завдань у рамках однієї дисципліни, поступове ускладнення і доповнення засвоєного матеріалу є вирішальними чинниками, що визначають характер міжпредметних зв'язків і дозволяють ефективно засвоювати студентами отримані знання.

Наступність проектної діяльності студентів-дизайнерів розглядається як система послідовних, перехідних етапів від загальноосвітньої підготовки до професійної. Дана система базується на природніх процесах засвоєння знань і набуття досвіду: від простого – до складного, від загального – до окремого. Чим гнучкіше здійснюється цей перехід, тим менш гострими стають психологічні проблеми соціальної адаптації освітнього суб'єкта (від учня до студента, від студента до фахівця).

Така система простежується не лише в середині дисципліни, але і між дисциплінами. Співвідношення і взаємозв'язок дисциплін, направлених на формування проектного мислення студентів, сприяють зняттю протиріччя між проектно-художніми й інженерно-технічними аспектами, технічного і творчого підходів у дизайн-діяльності.

Створення творчого проектно-художнього середовища – третя педагогічна умова – полягає у наступному:

1. «Зануренні» студентів у світ проектно-художніх проблем, включення художньо-проектних проблем у систему світогляду майбутнього дизайнера.

2. Створення особливого, творчого клімату.

3. Формування характеру діалогічних взаємовідносин як між викладачами і студентом, так і студентів між собою.

4. Ознайомлення з еталонами дизайнерського мистецтва, осмислення принципів створення цих витворів мистецтва.

Створення середовища засновано на діалогічній взаємодії. Педагогічна взаємодія – випадкова чи навмисна, приватна чи публічна, тривала чи короткочасна, вербальний чи невербальний особистий контакт суб'єктів освітнього процесу, що має наслідком взаємні зміни поведінки, діяльності, стосунків, установок.

Тільки діалогічні взаємовідносини створюють умови, при яких суб'єкти (викладачі та студенти) виступають як рівноправні (у міру своїх знань і можливостей) партнери спільної проектної діяльності. Основні характеристики діалогічної взаємодії: взаєморозуміння, взаємопізнання, взаємовідношення, взаємодія, творчий взаємовплив.

У дослідженні ми розглядаємо діалог як почерговий обмін думками, судженнями та висновками, напрямків на усвідомлення, аналіз і виявлення студентом проектної проблеми, а також пошук оптимального вирішення проблемних учбово-професійних завдань.

На основі праць А.Д.Григор'єва нами визначені наступні параметри творчого середовища, наявність яких повинно забезпечуватися викладачем для організації діалогічної взаємодії:

- безоцінність (відсутність зовнішнього оцінювання з боку викладача);
- прийняття (прихильність до особи);

- проблемність (усвідомлення проблеми для розгортання творчих, проектних процесів);

- невизначеність (постановка проблемної ситуації у вирішенні задач).

Діалогова взаємодія суб'єктів стає результатом співтворчості, способом спільного переживання викладачів та студентів. Обмін судженнями з приводу проблеми дозволяє їм поглянути на цю проблему з нової, незвичної точки зору, подолати інертність мислення, зняти страх перед чужою думкою, налаштуватися на розвиток творчого потенціалу.

Діалогічна взаємодія студентів-дизайнерів між собою передбачає не тільки обговорення і критику результатів проектної діяльності, але і процес колективної студентської творчості. Співтворчість студентів-дизайнерів виводить проектне мислення на новий, більш високий рівень і передбачає формування таких якостей як комунікабельність, самостійність, доброзичливість, толерантність, емпатія тощо.

Висновок. Отже, проектне мислення – це складний процес розумових операцій, що характеризується новизною кінцевого продукту. Його розвиток є однією з головних умов формування кваліфікованого спеціаліста-дизайнера в умовах постійного прогресу та здійснюється за умови застосування у навчальній практиці педагогічного вузу вищезгаданого комплексу організаційно-педагогічних умов, а також впровадженню у традиційну про-

фесійну підготовку нових, інноваційних дидактичних та виховних програм.

Перспективи подальшого дослідження у даному напрямку. Проблема пошуку моделі ефективного формування проектного мислення студентів-дизайнерів у процесі їх професійної підготовки є актуальною і потребує подальшого теоретичного осмислення та апробації.

Список використаних джерел

1. Бегенау З. Г. *Функция, форма, качество* / З. Г. Беренгау; [пер. с нем. Ал. Дижюра и М. М. Субботина]; [под ред. и с послесловием Г. Б. Минервина]. – М.: Мир, 1969. – 168 с.
2. Григорьев А. Д. *Формирование проектного мышления студентов-дизайнеров - как педагогическая проблема* / А. Д. Григорьев // *Сибирский педагогический журнал*. – 2007. – № 11. – С. 370-379. (Реестр ВАК Минобразования и науки РФ).
3. Лук О. М. *Мышление и творчество* / О. М. Лук. – М.: Педагогика, 1992. – 144 с.
4. Пономарев Я. А. *Психология творчества* / Я. А. Пономарев. – М.: Наука, 1976. – 302 с.
5. Савельев А. Я. *Модель формирования специалиста с высшим образованием на современном этапе* / А. Я. Савельев, Л. Г. Семущина, В. С. Кагерманьян. – М., 2005. – 72 с.
6. Сластеник В. А. *Педагогика: учебн. пособие для студ. высш. пед. учебн. заведений* / В. А. Сластеник, Н. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; [под ред. В. А. Сластенина]. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 682 с.
7. Щербина В. Г. *Система композиционных упражнений в содержании подготовки будущих учителей изобразительного искусства: Дис...канд. пед. наук: 13.00.04* / В. Г. Щербина. – Киев.: ИППО АПН, 2000. – 228 с.

Петрик В.В.

**Луганський державний
інститут культури та мистецтва**

ШЕДЕВРИ МУЗИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЖАНРІ ПЕРЕКЛАДЕНЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА АКАДЕМІЧНОГО ДОМРОВОГО РЕПЕРТУАРУ

Анотація. У статті розглядаються видатні приклади світової музичної класики, які постійно використовуються в педагогічній і концертній практиці. У наш час жанр перекладень переживає бурливий розвиток, він допомагає розширити виражальні засоби, збагатити палітру інструмента новими барвами і образами.

Ключові слова: перекладення, тематичний матеріал, традиції, бароко, віртуозний інструменталізм, академізація домри, фольклор, ренесансні показники, мелодична сутність.

Анотация. Петрик В.В. Шедевры музыкальной литературы в жанре переложений как неотъемлемая часть академического домрового репертуара. В статье рассматриваются выдающиеся примеры мировой музыкальной классики, которые постоянно используются в педагогической и концертной практике. В наше время жанр переложений переживает бурное развитие, он помогает расширить выразительные приемы, обогатит палитру инструмента новыми красками и образами.

Ключевые слова: переложение, тематический материал, традиции, барокко, виртуозный инструментализм, академизация домры, фольклор, ренессансные показатели, мелодическая сущность.

Annotation. Petrik V. The masterpieces of musical literature in the genre of settings to music as an integral part of academic domra repertoire. The article considers the outstanding examples of the world musical classics, which are constantly used in pedagogical and concert practice. Nowadays the genre of settings to music expressive means, to enrich the instrument's palette with new colors and images.

Key words: setting to music, topical material, traditions, barocco, masteral instrumentalism, domra academizing, folklore, renaissance activities, melodic essence.

Постановка проблеми. Актуальність цієї роботи впливає з динаміки інструментального обігу сьогодення, коли стрімко академізуються ін-